

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om transportservice

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar och temporär ändring av lagen om transportservice (RP 226/2021 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- avdelningschef Taneli Puumalainen, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Liisa Katajamäki, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Maija Neva, social- och hälsovårdsministeriet
- överläkare Paula Tiittala, social- och hälsovårdsministeriet
- forskningssamordnare, prognoschef Ilkka Kiema, Forskning om arbete och ekonomi LABO-RE
- ledande expert Markku Rajamäki, Finlands näringsliv rf
- jurist Kai Massa, Turism- och Restaurangförbundet rf
- ansvarig för samhällsrelationer Eveliina Reponen, Servicefacket PAM rf
- verkställande direktör Heli Mäki-Fränti, Resebranchens förbund i Finland rf
- chef för evenemangsverksamheten Kalle Marttinen, Finlands Bollförbund rf
- expert Karoliina Katila, Företagarna i Finland rf
- verkställande direktör Tomi Saarinen, Live Nation Finland Oy.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Suomen kunto- ja terveystieteiden tutkimuskeskus SKY ry
- Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- Finlands Olympiska Kommitté rf
- Finlands Teatrar rf
- Tapaturmatalous ry.

Utlåtande EkUU 54/2021 rd

Inget yttrande av

- Näringslivets forskningsinstitut ETLA.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Det viktigaste innehållet i propositionen. Giltighetstiden för vissa temporära bestämmelser i lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) för att förhindra spridningen av covid-19-epidemin föreslås bli förlängd. De föreslagna bestämmelserna ska fortfarande vara temporära och gäller restriktioner i förplägnadsrörelser och andra tjänster. Det föreslås dessutom en ny temporär bestämmelse om en skyldighet för kommunerna att bevilja EU:s digitala covidintyg till personer som har vaccinerats utanför EU.

Syftet med den föreslagna lagstiftningen är att skydda medborgarna mot coronavirussmitta från utlandet och att säkerställa att myndigheterna har fullgoda befogenheter för att förhindra att viruset sprids samtidigt som ekonomiska aktiviteter möjliggörs i den omfattning som den aktuella smittsituationen tillåter.

Ekonomiutskottet bedömer den föreslagna regleringen utifrån sitt ansvarsområde med hänsyn till de allmänna förutsättningarna för näringsverksamhet och en fungerande marknad.

Ekonomiutskottets tidigare ställningstaganden till bestämmelserna om viruspandemier i lagen om smittsamma sjukdomar. Vid tidigare behandling av riksdagsärenden i syfte att bekämpa virusspridningen och kompensera för restriktionerna (senast EkUU 29/2021 rd, EkUU 25/2021 rd, EkUU 23/2021 rd och EkUU 15/2021 rd) har ekonomiutskottet framhållit att man bör väga in de samlade konsekvenserna, det vill säga balansen mellan fördelar och nackdelar med restriktioner och andra åtgärder, när bestämmelser om restriktioner införs.

De negativa konsekvenserna av restriktionerna i form av försvårad försörjning för näringsidkare och anställda visar sig — med fördröjning men oundvikligen — i den offentliga förvaltningens möjligheter att uppfylla berättigade förväntningar och erbjuda medborgarna de tjänster som de behöver. När de exceptionella omständigheterna drar ut på tiden framhävs kravet på att åtgärderna ska vara korrekta och noggrant avgränsade.

Regleringen av coronarestriktionerna är förenad med svåra avvägningar, i flera relationer. Å ena sidan måste man välja mellan alternativen och antingen preferera att åtgärderna ska kunna genomföras snabbt och därmed vara verkningsfulla, eller att näringsidkarna och arbetstagarna i god tid på förhand ska känna till begränsningarna och kraven. Att öppna och stänga näringsverksamheten under korta cykler är enligt erhållen sakkunnigutredning tunga åtgärder med tanke på planeringen av personalens arbete och materialanskaffningar och med tanke på att hålla allmänheten underrättad om öppettiderna. Också med tanke på organiseringen av evenemangen är det väsentligt att arrangören har åtminstone en rimlig möjlighet att förutse vilka restriktioner som på sin höjd kan ställas för verksamheten.

En annan avvägning som också hänför sig till regleringens tidsintervall måste göras i fråga om regleringens giltighetstid. Om regleringen gäller till den 30 juni 2022, skapar detta ett relativt

Utlåtande EkUU 54/2021 rd

långtgående perspektiv över vilka restriktioner och andra omständigheter näringsidkaren ska beakta när den ordnar sin verksamhet. Detta kan anses vara en omständighet som talar för den föreslagna regleringen. Samtidigt tangerar man dock det specialvillkor (GrUU 6/2021 rd — RP 21/2021 rd) som grundlagsutskottet betonar, att begränsningarna kan hållas i kraft endast så länge och i den omfattning som det är nödvändigt. Giltighetstiden har betydelse med tanke på regleringens proportionalitet. Grundlagsutskottet har också påpekat att statsrådet nog måste bevaka huruvida det är nödvändigt att bestämmelserna förblir i kraft samt beakta eventuella problem som kan iakttas vid tillämpningen och vidta åtgärder för att avhjälpa dessa problem.

Vidare måste lagstiftaren göra en avvägning mellan restriktionernas omfattning — och därmed jämlika konkurrensförhållanden — och hur riskbaserat inriktade restriktionerna är. Riskbaserad ansetts vara en av de viktigaste grunderna för restriktioner: åtgärderna bör riktas just mot sådana platser och situationer som enligt undersökningar har konstaterats vara särskilt gynnsamma för spridning av virussmitta och där spridningen av smitta skulle vara särskilt skadlig. Ekonomiutskottet har i sitt tidigare betänkande (EkUB 33/2021 rd — RP 207/2021 rd) betonat att konkurrensförhållandena bör bedömas dels av branscherna internt, dels med tanke på likabehandling av olika branscher.

Ekonomiutskottets sakkunnigrespons på den aktuella propositionen har varit delad. Det råder ganska stor enighet om behovet av restriktioner i början av 2022. Däremot har det framförts avvikande åsikter om ändamålsenligheten av mer långtgående restriktioner.

Inresa. Vid sakkunnighörandet har det framförts att när vaccinationstäckningen är god och den immunitet som skaffats genom vaccinationer skyddar väl mot nuvarande virusvarianter är det möjligt att minska de hälsosäkerhetsåtgärder som vidtas vid inreseställena, varvid hälso- och sjukvårdens resurser frigörs för lokal epidemibekämpning och genomförande av vaccinationer. Vidare har det vid hörandet framförts en bedömning enligt vilken en förlängning av de nu gällande temporära bestämmelserna om inresa i lagen om smittsamma sjukdomar inte behövs i sin nuvarande form, om det inte förekommer nya virusvarianter som kringgår vaccinationsskyddet. Samtidigt har det dock betonats att det som motvikt till detta kan föreskrivas om en så kallad nödbromsmekanism i lagen om smittsamma sjukdomar, genom vilken man bereder sig på möjligheten att det uppstår nya virusvarianter som kringgår vaccinationsskyddet.

Ekonomiutskottet påpekar att i synnerhet införandet av en obligatorisk blankett för passageraruppgifter skulle kunna medföra effektivitetsvinster när det gäller smittspårning och övervakning av testningen. De som reser till Finland bör åläggas en skyldighet att fylla i en elektronisk inreseanmälan. Den gemensamma digitala Passenger Locator Form-tjänsten (dPLF) inom EU-området, som utvecklats av Europeiska kommissionen, innehåller en standardiserad blankett för passagerarinformation och en funktionalitet med hjälp av vilken uppgifter om smittade resenärer kan överföras digitalt till EU-områdets databas Early Warning and Respons System, vilket möjliggör gränsöverskridande smittspårning.

Enligt den utredning som ekonomiutskottet fått har flera olika EU-länder tagit i bruk blanketter för passageraruppgifter och i många länder är det obligatoriskt att fylla i blanketten.

Utlåtande EkUU 54/2021 rd

I Finland används Finentry-tjänsten, med hjälp av vilken resenärer som anländer till Finland kan få specificerad vägledning om hälsosäkerhetsåtgärder vid gränserna samt reservera tid för ett covid-19-test som tas efter ankomsten till landet. Med hjälp av gränssnittet för uppföljning av tjänsten kan de kommunala hälsomyndigheterna övervaka genomförandet av testet och kontakta personer som inte har besökt testet. Resenärer är dock inte skyldiga att använda Finentry-tjänsten. Institutet för hälsa och välfärd och den läkare som i kommunen eller sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar har trots det rätt att av producenter av gränsöverskridande transporttjänster få personuppgifter om resenärer, om det är nödvändigt för att förhindra att epidemin sprids eller för att skydda resenärernas hälsa. Ekonomiutskottet betonar att införandet av dPLF skulle göra det möjligt att överföra direkt digital information till ett gränsöverskridande system. Fördelarna med systemet fås fullt ut endast när alla som anländer till landet är skyldiga att delta i systemet.

Enligt den utredning som utskottet fått skulle det krävas lagstiftning för att blanketten för passageraruppgifter ska vara obligatorisk. Ekonomiutskottet påpekar att man i rätt många EU-länder, där bland annat bestämmelserna om gränsformalityter och integritetsskydd på samma sätt som i Finland omfattas av EU-regleringen, har kunnat reglera och ta i bruk en obligatorisk inreseanmälan. I ljuset av detta är enbart den omständigheten att det genom lag ska föreskrivas att en reseanmälan är obligatorisk inte en trovärdig motivering till att Finland ännu inte har kunnat skapa en sådan.

Ekonomiutskottet har i ett tidigare utlåtande (EkUU 25/2021 rd — RP 118/2021 rd) konstaterat att tekniska lösningar och internationella erfarenheter bör utnyttjas på bästa möjliga sätt för att möjliggöra ekonomisk aktivitet som tryggar hälsan. Vidare betonade utskottet att det är viktigt för Finland att delta i den gemensamma europeiska användningen av digitala verktyg.

Restaurangbranschen. Riskbedömningen inom förplägnadsrörelser är komplex. THL klassificerar utifrån en bedömning av smittrisk och utbredningspotential barers och pubars, karaokebarers och nattklubbers inomhusutrymmen som miljöer med betydande risk och serveringsterrasser utomhus som miljöer med rimlig risknivå, medan personalrestauranger och restaurangers inomhusutrymmen samt utomhusterrasser med matservering klassificeras som miljöer med låg risknivå. I ljuset av detta bedöms de restriktioner som gäller restaurangverksamheten ha betydelse vid hanteringen av epidemier. När restriktioner fastställs ska man dock fästa uppmärksamhet vid verksamhetens faktiska natur och skilja mellan restriktionsåtgärder och andra åtgärder på ett sätt som motsvarar riskerna. Ekonomiutskottet anser fortfarande att det är viktigt att riskbaserad reglering också styr regleringen på lägre nivå. Också grundlagsutskottet har i sin bedömning av bestämmelserna om förplägnadsrörelser i lagen om smittsamma sjukdomar (GrUU 31/2020 rd — RP 139/2020 rd) förutsatt att bestämmelser om begränsningsåtgärder för olika typer av förplägnadsrörelser differentieras så att begränsningarna är nödvändiga just i fråga om dem för att förhindra spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom. Eftersom restriktionerna endast är motiverade där smittläget är särskilt oroväckande, kommer det i vilket fall som helst att skapas geografiska gränser som orsakar snedvridning av konkurrensen. Ekonomiutskottet konstaterar att det är svårt att förhindra lokala marknadsstörningar av den här typen. I denna situation är det dock objektivt motiverat att konkurrensförhållandena skiljer sig åt: epidemiläget utgör en objektiv grund för särbehandling. Däremot skulle det också vara problematiskt om restauranger i regioner med totalt

Utlåtande EkUU 54/2021 rd

olika smittläge behandlades på samma sätt genom att strikta restriktioner införs också i regioner med obetydligt antal smittfall.

Regleringens dödvinkelområden. Ekonomiutskottet påpekar att även om den ovan beskrivna analysen beaktas som ett undantag från tryggheten av jämlika grundförutsättningar för konkurrens, verkar kravet på konkurrensneutralitet som genomsyrar lagstiftningen fortfarande inte uppfyllas i den föreslagna regleringen bland annat i fråga om näringar som hör till motion och välfärdstjänster.

Vaccinering utanför EU. Ekonomiutskottet har ett tidigare utlåtande (EkUU 29/2021 rd — RP 131/2021 rd) fäst uppmärksamhet också vid ställningen för de människor som har vaccinerats utanför EU. Ekonomiutskottet välkomnar den nu föreslagna nya regleringen om kommunernas skyldighet att bevilja intyg över coronavaccinering också för dem som vaccinerats utanför EU. Trots denna goda utveckling av regleringen upprepar ekonomiutskottet sin anmärkning i sitt tidigare utlåtande, enligt vilken det är svårt att motivera att ett intyg som godkänns i samband med inresa och vistelse och som inte har formen av ett EU-certifikat inte kan godkännas som ett covid-pass som utgör villkor för att få tillgång till tjänsterna. Lagförslaget måste ändras så att det blir möjligt för personer som anländer från länder där EU:s digitala covidintyg inte gäller att resa med de intyg som de har tillgång till.

Kommentarer för den fortsatta beredningen. Det har blivit uppenbart att vågorna av coronavirussmitta följer på varandra under en längre tid än vad man kunde uppskatta i början av pandemin. Långvariga eller innehållsmässigt osäkra stängningar eller restriktioner blir ohållbara med tanke på näringsverksamheten, människors försörjning och även den offentliga ekonomin, om man inte kan hitta en balans mellan att tillåta och begränsa social och ekonomisk aktivitet.

Det är viktigt att restriktionerna är tydliga och att tillsynen över och tillämpningen av dem är förutsebar för näringsidkarna och deras personal och kunder. Om restriktionerna definieras mycket exakt på lagnivå bidrar det till att säkerställa enhetlighet och förutsägbarhet i myndigheternas praxis. Å andra sidan, om lagen ger statsrådet och de verkställande myndigheterna större prövningsrätt, kan de lokala förhållandena för varje verksamhetsutövare eller område och de snabba förändringarna i dem beaktas bättre. Detta har framhävts särskilt genom att man i författningarna noggrant definierar exempelvis vilka vaccinationer som betraktas som acceptabla. Då har det i praktiken uppstått situationer där tillgodoseendet av enskilda personers eller människogrupper grundläggande fri- och rättigheter har kunnat äventyras utan att det finns någon medicinsk eller säkerhetsrelaterad grund för detta.

I ekonomiutskottets sakkunnigutfrågning har det föreslagits att resurser för att förhindra spridning av virussmitta från länder utanför Finland ska riktas till att arbetsgivare för arbetstagare som kommer till Finland ska åläggas att ordna testning och ett negativt testresultat i Finland ska vara en förutsättning för att arbetet ska kunna inledas, oberoende av vaccinationsintyg eller förhands-testning. Utskottet anser att förslaget är befogat.

Ekonomiutskottet betonar vikten av att utnyttja den senaste vetenskapliga kunskapen om viruset och dess spridningsmekanismer, särskilt dess luftspridning när det gäller att besluta om åtgärder för att begränsa virusets spridning. Det är viktigt att förskjuta tyngdpunkten i åtgärderna till att

Utlåtande EkUU 54/2021 rd

höja vaccinationstäckningen och möjliggöra ekonomisk och annan samhällsaktivitet genom att tillämpa bästa praxis som tagits i bruk även i andra länder, också genom att främja anskaffning av olika typer av utrustning som stöder hälsosäkerheten och andra metoder.

För att öka vaccinationstäckningen bör vaccinationen göras så lätt som möjligt. Vid ordnandet av vaccinationer ska medborgarna ges företräde och förvaltningen anpassas så att den motsvarar kundens behov. Det är ohållbart om en person som kommit till vaccinationstillfället inte vaccineras exempelvis på grund av att aktörerna inom hälso- och sjukvården har olika tolkningar om rekommenderade vaccinationstider eller på grund av att det elektroniska informationssystemet lider av funktionsstörningar.

När de exceptionella omständigheterna drar ut på tiden bör man fästa allt större uppmärksamhet vid att regleringen riktas rätt. I anslutning till detta betonar ekonomiutskottet behovet av att snabbt bereda en lagstiftning som med beaktande av förhållandena gör det möjligt för samhället att fungera så hälsosäkert som möjligt. Metoder för detta kan vara att kräva ett covidpass i vissa arbetsuppgifter och i så stor utsträckning som möjligt även i övrigt vid olika evenemang och tillställningar. De begränsningar och rättigheter som grundar sig på hälsosäkerhet får inte i väsentlig grad bero på den juridiska formen hos den aktör som ordnar tillställningen, utan verksamhetens karaktär måste betraktas som en avgörande faktor i förhållande till de kända sätten som viruset sprids på.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 54/2021 rd

Helsingfors 7.12.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sanni Grahn-Laasonen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Matias Mäkynen sd (delvis)
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väättäinen sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

Utlåtande EkUU 54/2021 rd
Avvikande mening 1

Avvikande mening

Motivering

Sannfinländarna motsätter sig att covidåtgärder i praktiken styrs i riktning mot vaccintvång. Att i allt större utsträckning kräva ett covidpass i kombination med svårigheter och kostnader i samband med testning är i praktiken samma sak som att kräva ett vaccin.

Avvikande mening

Vi föreslår

att 24 punkten i utskottets utlåtande EkUU 54/2021 rd ändras på följande sätt:

”(24) När de exceptionella omständigheterna drar ut på tiden bör man fästa allt större uppmärksamhet vid att regleringen riktas rätt. I anslutning till detta betonar ekonomiutskottet behovet av att snabbt bereda en lagstiftning som med beaktande av förhållandena gör det möjligt för samhället att fungera så hälsosäkert som möjligt. Metoder för detta kan vara att kräva ett covidpass i vissa arbetsuppgifter. *Följande text stryks:* ”och i så stor utsträckning som möjligt även i övrigt vid olika evenemang och tillställningar.”

Följande text tillfogas: ”Om arbetsgivaren förpliktande tar i bruk kravet på covidpass hos sina anställda, får detta i praktiken inte leda till ett vaccinationstvång, utan arbetstagaren ska erbjudas möjlighet att få ett giltigt covidpass endast genom testning så att arbetsgivaren ersätter kostnaderna för testet.”

De restriktioner och rättigheter som grundar sig på hälsosäkerhet får inte i väsentlig grad bero på den juridiska formen hos den aktör som ordnar tillställningen, utan verksamhetens karaktär måste betraktas som en avgörande faktor i förhållande till de kända sätten som viruset sprids på.”

Helsingfors 7.12.2021

Veikko Vallin saf
Minna Reijonen saf